

Bijlage HAVO
2018

tijdvak 2

Nederlands

Tekstboekje

Wie goed doet... komt nooit in het journaal (en dat is een groot probleem)

(1) In Kapelle moest er een wachtlijst komen – niet voor vluchtelingen, maar voor vrijwilligers. De gemeente kondigde aan dat er tweehonderd
5 mensen uit Syrië zouden komen en een paar uur later hadden honderdvijftig bewoners zich gemeld. In Ootmarsum en Oud-Beijerland gebeurde hetzelfde. In die laatste
10 gemeente meldden zich zelfs meer vrijwilligers dan vluchtelingen.

(2) Terwijl het kabinet inzet op 'sobere opvang' staan er duizenden Nederlanders te dringen om te helpen. Terwijl intellectuelen soebatten over quota voor vluchtelingen zijn er voorlopig alleen quota voor vrijwilligers. Velen nemen ondertussen het heft in eigen handen. Zo puilt de
15 oude moskee in de Utrechtse wijk Lombok uit van de kledingpakketten.

(3) De sociale media doen hun naam ineens eer aan. "Wat er ook nodig is," zo schrijft een Amsterdamse
25 hulpverlener in *de Volkskrant*, "via oproepen op Facebook is het er binnen een paar uur." De dankbaarheid onder vluchtelingen is dan ook groot. In Utrecht schreven de vluchtelingen een brief aan de burgemeester: "Ons verblijf in uw stad was kort maar hartverwarmend. Weten dat [we] op de hulp van onze medemensen kunnen rekenen, geeft ons [...]
30 vertrouwen in het leven en de mensheid."

(4) Vertrouwen in de mensheid? Wacht even – voor veel mensen geldt eerder het tegenovergestelde.
40 We zijn in de afgelopen weken overspoeld met berichten over vechtpartijen, bestormingen en scheld-

kanonnades. Ik heb geen voorpagina gezien over een bijeenkomst waar
45 bewoners rustig met elkaar in gesprek gingen. En de reden is simpel: het goede is zo alomtegenwoordig dat we het niet zien, zeker niet op het journaal.

(5) Deze blindheid is niet zomaar iets van de laatste tijd. Het gaat ook verder dan de neiging van journalisten om te focussen op slecht nieuws. We hebben het hier over een oeroud
55 mensbeeld. Eeuwenlang hebben filosofen betoogd dat we ten diepste beesten zijn. Van Augustinus tot Hobbes tot Nietzsche tot Freud – wijsgeer na wijsgeer heeft geschreven dat de mens eigenlijk egoïstisch is en de beschaving slechts een dun laagje vernis.

(6) Pas in de afgelopen decennia zijn er honderden studies verschenen
65 waaruit blijkt dat dit mensbeeld simpelweg niet klopt. Natuurlijk, de meeste mensen zijn geen heiligen. Dat neemt echter niet weg dat we van nature geneigd zijn tot samenwerking en altruïsme.
70

(7) Mensen hebben allerlei redenen om anderen te helpen. Soms zijn ze intrinsiek gemotiveerd, soms willen ze hun reputatie opvijzelen, soms
75 apen ze anderen na. Hoe het ook zij: bijna de helft van de Nederlanders doet vrijwilligerswerk, 60 procent is bereid een buurtgenoot te helpen en één op de acht zou zelfs een vluchteling in huis willen nemen. Zogenaamd 'prosociaal' gedrag is niet uitzonderlijk. Het is het water waarin we zwemmen.

(8) Maar waar komt ons zwarte
85 mensbeeld dan vandaan? Het punt is
niet dat mensen denken dat ze zélf
egoïstisch zijn. Integendeel, uit de
meeste onderzoeken blijkt dat we
90 onszelf en onze directe omgeving
bovengemiddeld sociaal vinden. Pas
als het gaat over de mensen die we
niet kennen, worden we pessimis-
tischer. “Ik ben goed, wij zijn slecht”,
dat is het dominante mensbeeld. Het
95 eerste weten we uit ervaring, het
tweede zien we op televisie.

(9) Op 29 augustus 2005 brak de hel
los in New Orleans. Op 53 verschil-
lende plekken begaven de dijken het
100 waardoor maar liefst 80 procent van
de stad onderliep. De orkaan Katrina
werd de grootste natuurramp in de
geschiedenis van de Verenigde
Staten. Ten minste 1.836 mensen
105 kwamen om.

(10) Het duurde niet lang of de
kranten stonden vol met berichten
over plunderingen, verkrachtingen en
schietpartijen. Er deden allerlei ver-
halen de ronde over scherpschutters
110 die reddingshelikopters onder vuur
namen en gangsters die al plunde-
rend en verkrachtend door de straten
zwierven. De hoofdcommissaris van
de politie zei dat de stad weegleed in
115 anarchie en de gouverneur van
Louisiana vreesde hetzelfde: “Wat mij
het meest boos maakt, is dat rampen
als deze vaak het slechtste in men-
120 sen naar boven brengen.”

(11) Het was dit beeld van New
Orleans dat de wereld over ging.
“Het vernis van de beschaving is heel
dun”, kopte *de Volkskrant*. De filosoof
125 Ger Groot schreef in *De Groene
Amsterdammer* over “de verdamping
van de publieke moraal”. H.J.A.
Hofland piekerde in *NRC
Handelsblad* over “de versleten
130 remmen van de beschaving”.

Dezelfde krant liet een stuk van de
historicus Timothy Garton Ash
vertalen. Hij wond er geen doekjes
om: “Haal de basiselementen van het
135 ordelijke, beschaafde leven weg –
eten, onderdak, drinkwater, een
minimum aan persoonlijke veiligheid
– en wij vallen binnen een paar uur
terug in een hobbesiaanse¹⁾ oerstaat,
140 een oorlog van allen tegen allen. [...] de
meesten gaan het grootste deel
van de tijd een meedogenloze strijd
aan om te overleven als individu en
als soort. Een paar worden tijdelijk
145 engelen, de meesten worden weer
apen.”

(12) De Britse historicus vreesde dat
we zulke explosies van barbarij
steeds vaker zouden meemaken.

150 New Orleans had een klein gaatje
geopend in “de dunne korst op het
kolkende magma van de menselijke
natuur”. En de natuurramp had
duidelijk gemaakt wat er onder de
155 oppervlakte schuilt. Een monster.

(13) Pas veel later, toen de journa-
listen waren verdwenen, het water
was weggepompt en de columnisten
een nieuw onderwerp hadden gevon-
den, ontdekten wetenschappers dat
160 er iets heel anders was gebeurd in
New Orleans. De stad was niet
overspoeld door egoïsme en anar-
chie. De stad was overspoeld door
samenwerking, empathie en held-
165 haftigheid.

(14) Zeker, er waren voorbeelden
van asociaal gedrag te vinden. Maar
onderzoekers van het Disaster
170 Research Center van de Universiteit
van Delaware concludeerden in 2006
dat “de overweldigende meerderheid
van het spontane gedrag prosociaal
was”. Honderden groepen werden
175 geformeerd om mensen te redden.
Een van die groepen noemde zich de
Robin Hood Plunderaars: elf vrienden

die voedsel, kleren en medicijnen
uitdeelden onder de mensen in de
180 grootste nood.

(15) Het geluid van de scherp-
schutter bleek achteraf de klep van
een gastank te zijn. De hoofd-
commissaris moest uiteindelijk toe-
185 geven dat hij geen enkel officieel
verslag van moord of verkrachting
had. En inderdaad: er was veel
geplunderd, maar dan vooral door
groepen die samenwerkten om te
190 overleven, soms zelfs met de politie.
Individueel plundergedrag was zeld-
zaam en werd sterk afgekeurd.

(16) Katrina voldeed aan het weten-
schappelijke beeld van hoe mensen
195 op rampen reageren. Het Disaster
Research Center heeft op basis van
bijna 700 veldstudies vastgesteld dat
er – in tegenstelling tot wat je altijd in
films ziet – nooit totale paniek uit-
200 breekt en er nooit sprake is van een
vloedgolf van egoïsme. Het aantal
misdaden – moord, diefstal, ver-
krachting – daalt doorgaans. Mensen
blijven rustig, ze raken niet in shock
205 en ze komen snel in actie. “En hoe-
veel er ook geplunderd wordt,” zo
merkt een van de oprichters van het
onderzoekscentrum in Delaware op,
“het verbleekt altijd bij het wijdver-
210 spreide altruïsme dat leidt tot het
gratis en massale geven en delen
van goederen en diensten.”

(17) Het beeld dat geschetst wordt in
de media is steevast het omgekeerde
215 van wat er op de rampplek gebeurt.
Als de wereld vergaat, is het niet
ieder voor zich, maar een voor allen
en allen voor een. Als de dijken bre-
ken, worden we geen apen, zoals de
220 Britse historicus Timothy Garton Ash
verzuchtte, maar excelleren we juist
in menselijkheid.

(18) De ramp in New Orleans is een
extreem voorbeeld, maar de dyna-

225 miek is steeds dezelfde: er is een
collectieve tegenslag, er komt een
golf van samenwerking, die vervol-
gens weer de kop wordt ingedrukt
door de op hol geslagen nieuws-
230 fabriek. Dankzij jaren van onderzoek
weten we dat met name de televisie
ons wereldbeeld verpest. “Hoe meer
je televisie kijkt, hoe sneller je ge-
neigd bent om te denken dat mensen
235 inherent zelfzuchtig zijn”, zo conclu-
deert Matthieu Ricard op basis van
onderzoek van de Universiteit van
Pennsylvania. Dat heeft niets te
maken met de televisie zelf – het ligt
240 aan de inhoud van de programma’s
(programma’s met een positiever
mensbeeld kunnen goed gedrag
stimuleren).

(19) Neem de vluchtelingencrisis: als
245 mensen zich nu zorgen maken over
vechtpartijen, verkrachtingen en een
‘onhoudbare’ toestroom, dan heeft
dat alles te maken met wat ze op
televisie zien. De mensen met de
250 sterkste mening over vluchtelingen
hebben er vaak het minste mee te
maken. Natuurlijk, onze vrienden,
familie en burens vertrouwen we wel,
want die kennen we. Maar de rest
255 van Nederland, en de nieuwkomers?
Die kennen we alleen van televisie.

(20) Misschien begint een beter
mensbeeld met het vertellen van een
ander verhaal. Iedereen weet dat
egoïsme, racisme en haat bestaan.
Maar altruïsme en naastenliefde zijn
evengoed onderdeel van onze
260 natuur. En belangrijker nog: we
kunnen deze typisch menselijke
eigenschappen verder trainen en
stimuleren. Dat kan met construc-
tieve journalistiek, het kan in het
onderwijs en het kan door mensen bij
elkaar te brengen.

270 **(21)** Het punt is: mensen worden niet
goed of slecht geboren. Ze worden

geboren met de potentie om goed of
slecht te worden. In Nederland, een
van de veiligste en rijkste landen ter
275 wereld, zijn we al ver gekomen. Onze
beschaving is geen dun laagje
280 vernis, het is een dikke vetlaag die
ons warm houdt, zelfs als de dijken
doorbreken. Maar dat is geen reden
om op onze lauweren te rusten.

naar: Rutger Bregman

uit: www.decorrespondent.nl, geraadpleegd op 12 december 2016

Rutger Bregman is historicus en auteur.

noot 1 hobbesiaans: naar het idee van de Engelse filosoof Thomas Hobbes (1588-1679) die aangaf dat mensen van nature beesten zijn en dat beschaving het beest in de mens in toom houdt

Laat de brutalen niet voordringen

(1) Een warm moment van erkenning, zo voelde het voor veel twitteraars¹⁾. Ze kregen afgelopen week ineens een telefoontje van het Rapid Response Team (RRT) van de Sociale Verzekeringsbank (SVB), een instantie die werkt in opdracht van de overheid. “Doordat ik op Twitter bezig was, werd ik ineens gebeld”, meldden ze nadien trots op het online berichtenplatform. De blijdschap is begrijpelijk. De nood was hoog. De SVB had een flinke achterstand opgelopen bij de uitbetalingen van toeslagen waarmee circa tweehonderdduizend Nederlanders zelf hun zorg inkopen. Hierdoor kregen tienduizenden hulpverleners de afgelopen tijd hun geld niet. Op de sociale media brak onrust uit. Op Twitter was de hashtag #svb-alarm een weekend lang *trending topic*²⁾. De digitale golf van verontwaardiging leidde zelfs tot een Kamerdebat over de chaos met de uitbetalingen.

(2) Wie twittert, wordt gehoord. In het bedrijfsleven is dat heel gewoon. Gaat u maar eens kijken bij de afdeling webcare van een grote onderneming. Daar observeert men hoe het eigen merk het ‘doet’ op de sociale netwerken. Erupties van aandacht voor het merk zien de webcaremedewerkers terug in hun grafiekjes. Ze zoomen dan onmiddellijk in op de bron van de onrust en speuren naar herrieschoppers met ‘een hoge impact’. Deze impact hangt af van het aantal vrienden (Facebook), contacten (LinkedIn) of volgers (Twitter). Hoe meer digitale

verbindingen u heeft, des te belangrijker vinden bedrijven wat u online meldt. Heeft u minder dan vijfhonderd volgers op Twitter? Dan doet u er nauwelijks toe. Pas boven de duizend gaan ze op u letten en neemt de kans toe dat u snel antwoord krijgt. Bent u een BN’er met tien-, twintig- of wel honderdduizend volgers, dan weet u zeker dat u online op handen wordt gedragen. (3) Wat het bedrijfsleven al deed, doet de overheid nu dus ook. De SVB belt burgers omdat ze actief zijn op Twitter. Als het even kan, worden de problemen van de digitale klagers zo snel mogelijk opgelost. Niks mis mee, zo lijkt het. Mooi is dat de sociale media burgers bevrijden uit hun onmondigheid. Als een onderwerp leeft, kan eenieder met wat mazzel en een goede timing een effectieve campagne lanceren. De andere kant is dat de brutalen zich nu ook via de sociale media de wereld toe-eigenen. Wie kan bogen op een groot digitaal netwerk, wordt met egards behandeld, niet alleen door het bedrijfsleven maar ook door de overheid. Zo ontstaan ‘voordringkanalen’, waarschuwd een van mijn volgers. En hij heeft gelijk. (4) De maatschappelijke versplintering neemt zorgwekkende vormen aan, concludeerde het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) eind vorig jaar in zijn rapport *Vershil in Nederland*. Deze segmentatie hangt samen met verschillen in ‘hulpbronnen’ waaruit mensen putten. Het SCP onderscheidt vier van deze ‘kapitalen’: ten eerste persoons-

85 kapitaal (schoonheid, kracht en
intelligentie); ten tweede economisch
kapitaal (opleiding, inkomen en ver-
mogen); ten derde cultureel kapitaal
(taalgebruik, smaak en reputatie) en
90 ten vierde sociaal kapitaal (netwer-
ken).

(5) Het kapitaal dat mensen
aanboren via de sociale media, is
vooral cultureel en sociaal kapitaal.

95 Maar de digitale media bieden ook
extra mogelijkheden: een 'digitaal
kapitaal'. En helaas zit dit nieuwe

kapitaal dan weer vooral bij de men-
sen die al bulken van de andere kapi-
100 talen. Het nieuwe digitale kapitaal is
een kans voor de gewone man, maar
het jaagt ook de maatschappelijke
segmentatie aan. We willen mondige
mensen, maar geen voordringkana-
105 len voor de brutalen. Het is aan de
overheid op de sociale media hierin
het juiste midden te vinden; een
belangrijke opdracht, urgent ook,
zeker voor het RRT van de SVB.

naar: Kees Kraaijeveld

uit: Vrij Nederland, 11 februari 2015

*Kees Kraaijeveld is een columnist die vooral schrijft over economische
onderwerpen.*

noot 1 *twitteraars*: mensen die een kort bericht sturen via het sociale medium Twitter

noot 2 *trending topic*: een onderwerp dat in een korte periode een van de meest genoemde
onderwerpen op Twitter is

Woningnood

(1) Het wordt een nieuwe, zij het nog aarzelende trend: het gepieker van 55-plussers over het grote huis waarin zij nu wonen. Blijven ze daar
5 of verhuizen ze naar een kleiner, comfortabeler huis met minder onderhoud? Dat is een moeilijke stap, een soort afscheid van een intens geleefd leven.

10 (2) Een appartement is één mogelijkheid. Het driegeneratiehuis is een andere optie. Dat heeft een lange traditie in onder meer Italië en Duitsland, maar bestaat jammer genoeg
15 niet of nauwelijks in Nederland. Het is niettemin een goede oplossing.

(3) Tot voor kort behoorde de opvatting dat de gemeenschap als geheel verantwoordelijk is voor de kwaliteit
20 van het leven van de verschillende generaties, tot de overlevingsregels van onze cultuur. Maar die verantwoordelijkheid wordt in toenemende mate naar het privé-domein gedirigeerd. Bij een opname in het ziekenhuis bijvoorbeeld, wacht u doorgaans een minimaal verblijf. En vallen er
25 gaten in het vangnet van thuis-, kraam- of gezinszorg, dan vraagt thuiszorg al snel: “Kan de familie dat niet oplossen?” Familieverbanden zijn in deze tijd nog een van de
30 weinige constante gegevens. Je familie blijft altijd bestaan. Bloedverwantschap heeft doorgaans ook een zekere onbaatzuchtigheid.

(4) In ons land wachten vooral jonge mensen op een betaalbaar huurhuis, soms jarenlang. In de nabije toekomst moeten er ten minste 50.000
40 van zulke betaalbare sociale-woningbouwhuizen worden gerealiseerd.

(5) Een driegeneratiehuis kan uitkomst bieden, zowel voor de kinderen die een groter huis zoeken als
45 voor de ouders die kleiner willen wonen. In een ruim appartement met eigen ingang op de begane grond wonen de ouders, die daar hun eigen leven leiden. Op de eerste verdieping woont een van hun kinderen, met het eigen gezin. Ten slotte kan de derde verdieping al naar gelang de behoeften worden ingericht.

55 (6) In zo'n driegeneratiehuis is de wederzijdse hulp dicht bij de hand. Ook biedt het financieel gezien een antwoord: de jonge generatie woont in een groter huis dat ze anders niet
60 had kunnen betalen. Tegelijkertijd is deze manier van wonen goedkoper: er is immers maar één tuin, één grasmaaimachine, één was- en droogcombinatie, één abonnement op
65 kranten en tijdschriften. Maar het is vooral de aanwezigheid van wederzijdse dienstverlening die de kwaliteit van leven voor iedereen aanzienlijk beter kan maken.

70 (7) Onlangs sprak ik een Duitse vrouw. Haar ouders bouwden 35 jaar geleden een driegeneratiehuis. De onderste woonlaag was voor haar grootouders, de middelste voor haar
75 ouders, broer en haarzelf, de bovenste verdieping zou later voor haar en haar gezin worden. “In veel opzichten is het een ideale woonvorm”, zei ze. “Als kind en puber was ik nooit
80 alleen. Eigenlijk had ik twee paar ouders. Vaak was dat leuk, soms niet. Tijdens onze vakanties zorgden mijn grootouders voor de planten en de dieren. Ook pasten ze op. Beide

85 grootouders konden tot hun dood in
huis en bij hun familie blijven. Dat
geldt nu ook voor mijn bejaarde
ouders, die beneden wonen. Mijn
man en ik hebben met onze drie
90 kinderen de twee overige verdie-
pingen.”

(8) Het wonen van drie generaties
onder één dak of dicht bij elkaar was
in Nederland lange tijd heel normaal.

95 De gezamenlijke inspanning van zo
veel mogelijk handen diende de
materiële en fysieke overleving. Dat
hoefde niet eens zo nadrukkelijk
georganiseerd te worden in een land
100 waar veel mensen boeren, ambachts-
lieden of middenstanders waren en
er vaak geen scheiding bestond tus-
sen wonen en werken. Pas na de
Tweede Wereldoorlog veranderde
105 dat ingrijpend, door de wederop-
bouw. Vanaf dat moment stimuleerde
de overheid de bouw van bejaarden-
oorden.

(9) Ouders van een zekere leeftijd
110 konden een positieve daad stellen
door naar zo'n oord te verhuizen; ze
maakten daarmee woonruimte vrij
voor een jong gezin. Het 'kernegezin'

werd dus door de Nederlandse
115 overheid – anders dan in de andere
West-Europese landen – doelbewust
gepropageerd. De middengeneratie
kreeg op deze manier de handen vrij
en kon zo de industrialisatie en eco-
120 nomische groei het best dienen, was
de opvatting. Zo zijn wij aan onze
bejaardenverpleegcultuur gekomen,
die nu gaandeweg steeds beperkter
wordt. In Duitsland en Italië daaren-
125 tegen heeft die cultuur, ook na de
oorlog, nooit uitgebreid bestaan.

(10) In ons land zou een aanzienlijke
bouw van driegeneratiehuizen een
oplossing zijn. Dan kunnen al die
130 vijftigplussers hun huis verkopen, om
vervolgens samen met een van hun
kinderen en kleinkinderen – die vaak
minder te besteden hebben – in zo'n
driegeneratiehuis te gaan wonen.
135 Alle partijen zijn daarbij gebaat. Nu
de verzorgingsstaat voor onze ogen
afbrokkelt, wordt solidariteit tussen
generaties weer belangrijk, onmis-
baar zelfs. We zullen het steeds
140 meer van onze familie moeten
hebben.

naar: Heleen Crul

uit: NRC Handelsblad, 5 & 6 maart 2016

Heleen Crul is journalist en schrijver en geeft lezingen.

Leerling vindt school saai, maar presteert goed

(1) De Oeso¹⁾ maakt elk jaar een vergelijking van verschillende onderwijsstelsels, maar voor het eerst sinds zestien jaar is er nauwkeurig ingezoomd op de eigenaardigheden van het Nederlandse onderwijs. Minister Bussemaker, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, had speciaal gevraagd om het rapport. De blik van een buitenstaander kan ertoe bijdragen het Nederlandse onderwijsstelsel, waar altijd discussie over is, vooruit te helpen.

(2) Zelf snappen ze het eigenlijk ook niet zo goed, erkende de Oeso. Nederlandse leerlingen zijn bijzonder ongemotiveerd en ongedisciplineerd, en toch scoren ze goed in vergelijking met andere leerlingen in Europa. De Nederlandse Onderwijsinspectie wees al eerder op de lage motivatie van scholieren in Nederland. Het is een fenomeen dat slecht wordt begrepen. In andere landen zeggen leerlingen dat ze dol zijn op school, hier vinden ze het allemaal maar saai. En toch behoort het Nederlandse onderwijsstelsel tot de beste van de wereld.

(3) De Oeso is verder verbaasd dat de uitzonderlijk vroege selectie van leerlingen niet zo slecht uitpakt als de onderzoekers verwachtten. Kinderen moeten vroeg kiezen voor een schoolniveau en toch slaagt Nederland erin iedereen mee te krijgen. Kansarme kinderen behalen hier makkelijker een diploma dan elders. Ook immigrantenkinderen zijn hier over het algemeen beter af dan in andere Oeso-landen.

(4) Dat komt doordat Nederland veel aandacht besteedt aan het meekrijgen van kinderen die achterstanden hebben of die moeite hebben met leren. Dat gaat soms wel ten koste van de aandacht voor kinderen die meer aankunnen. Dat brengt met zich mee dat Nederlandse universiteiten het nooit zullen winnen van de topuniversiteiten van deze wereld en dat Chinese kinderen beter kunnen rekenen.

(5) Complimenten of niet, de Oeso legt de vinger wel op een aantal zere plekken: het was bijvoorbeeld geen goed idee om leraren meer invloed te geven op het schooladvies van hun leerlingen en de eindtoets minder belangrijk te maken. De achterliggende gedachte is misschien best sympathiek, maar Nederland zou alle kinderen toch weer moeten onderwerpen aan een landelijke test om te bepalen welk niveau bij ze past.

(6) Die aanbeveling staat lijnrecht tegenover de hervormingen van afgelopen jaar. De eindtoets in het basisonderwijs is juist minder belangrijk dan het oordeel van de leraar. De eerste praktijkervaringen wezen al uit dat die maatregel de ongelijkheid tussen leerlingen vergroot, de Oeso sluit zich nu aan bij die kritiek.

(7) Ook op het niveau van leerkrachten heeft de Oeso wat aan te merken. Dat niveau moet hoger, klinkt het al jaren. Maar zodra de eisen voor aankomende leraren strenger worden, ontstaat er een paar jaar later een docententekort. De afgelopen jaren is al flink ingezet op strengere selectie van aankomende

docenten. Toen de eisen voor de
85 pabo strenger werden, leidde dat
onmiddellijk tot een lagere studenten-
instroom. Dat is nu ook weer niet de
bedoeling.

90 **(8)** Minister Bussemaker en staats-
secretaris Dekker van Onderwijs
zeiden gisteren in een eerste reactie

dat ze met een aantal aanbevelingen
wat moeite hebben. Met name die
over de eindtoets zit ze niet lekker.

95 “Die staat op gespannen voet met de
waarde die wij hechten aan het
professionele oordeel van de
leerkracht.”

*naar: Romana Abels
uit: Trouw, 26 mei 2016*

Romana Abels is parlamentsredacteur.

noot 1 Oeso: Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling, het
samenwerkingsverband van rijke industrielanden

*De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te
maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de
auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de
vermelde bronnen.*

*Het College voor Toetsen en Examens is verantwoordelijk voor vorm en inhoud
van dit examen.*